

Notă asupra ediției

BISERICA ȘI DREPTUL

5. Probleme canonice actuale

Prof. Dr. Liviu Stan care an tratat probleme canonice actuale pentru vremea în care s-au scris: *iconomia, intercomuniunea, viitorul sinod ecumenic (panortodox), data Pașilor, diaspora ortodoxă, canonizarea sfinților, căsătoria religioasă* și a.

Înă urma cititor poate constata cu surprindere și bucurie că este primul volum dintr-o serie de trei, după Despre istorie a CIB și Bisericii Românești a Bisericii Românești care dă acestui volum valoare și înțelegere. De altfel, întreaga serie va fi intitulată *Stări istorice și bisericești canonice*.
Ediție coordonată de
Pr. Conf. Univ. Dr. Irimie Marga

Mai trebuie să precizăm că apărarea cu binecuvântarea
studii asupra cărții este realizată de către IPS Dr. LAURENȚIU STREZA,
Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului
în unele demersuri canonice legătute.

Sperăm ca efortul depus pentru recuperarea studiilor Pr.
Prof. Dr. Liviu Stan să fie înălțat și că teresul său pentru
studiu dreptului canonice să devină un mijloc esențial
canonice atât pentru cercul de cercuți de necesară pentru vie-
murile în care trăim.

Editura Andreiana

Sibiu – 2014

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
Iconomie și intercomuniune.....	7
Importanța vechilor Sinoade Ecumenice și problema unui viitor Sinod Ecumenic.....	33
Soborul Panortodox de la Rhodos (24 sept. – 2 oct. 1961)	80
Problema unui viitor Sinod Ecumenic și poziția Bisericii Ortodoxe Române față de el....	110
A patra Conferință Panortodoxă Geneva – Chambesy, 8-16 iunie 1968	124
Lucrările Consfătuirii de la Moscova (1948)	146
Pentru serbarea Sfintelor Paști la aceeași dată de întreaga creștinătate	164
„Diaspora” Ortodoxă.....	194
Ortodoxia și diaspora. Situația actuală și poziția canonica a diasporei ortodoxe	223
Despre canonizarea sfintilor în Biserica Ortodoxă...	286
Canonizarea sfintilor după învățătura și după rânduile Ortodoxiei.....	309
Despre rânduiala canonizării solemne a sfinților în Ortodoxie	327
Căsătoria religioasă și familia	351
Căsătoriile mixte și ultimele măsuri luate de Vatican în privința lor	361
Noul Statut de organizare al Bisericii Ortodoxe din Grecia	380
Tradiție și progres	393

Iconomie și intercomuniune

Preliminarii. În legătură cu diverse aspecte ale relațiilor interbisericești actuale, în legătură cu problema apropierei și unirii Bisericilor, ca și în legătură cu problema raporturilor Bisericii cu necreștinii: se discută cu mult interes problema numită a „iconomiei”.

Din acest motiv ea a și fost inclusă în lista de teme pentru un viitor Sinod Ecumenic, adoptată de prima Conferință Panortodoxă întrunită la Rodos în anul 1961¹.

Cea de a patra Conferință Panortodoxă întrunită la Chambesy – lângă Geneva –, în anul 1968, a repartizat apoi această temă Bisericii Ortodoxe Române, spre studiere amănunțită și pentru întocmirea unei lucrări în vederea viitorului Mare Sinod al Ortodoxiei. Ca urmare, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a instituit o comisie care a și întocmit lucrarea ce i-a fost încredințată².

¹ L. Stan, *Soborul Panortodox de la Rodos*, în „Mitropolia Olteniei” XIII (1961) nr. 10-12, p. 728. În lista adoptată la Rodos problema a fost înscrisă sub titlul general: „*Iconomia*” în Biserica Ortodoxă (VII, A), cu două subtitluri, *a* și *b*. Chestiunea intercomuniunii este inclusă în subtitlul *b*, a cărui formulare este următoarea: „*Iconomia*” în Tainele care se săvârșesc atât în Biserică, precum și în afară.

² Comisia este prezidată de I.P.S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, având ca locțiitor pe P.S. Episcop Antim Târgovișteanul, vicar patriarhal, iar ca membri pe următorii profesori ai Institutelor Teologice din București și Sibiu: D. Stăniloae, N. Chițescu, I. Todoran, I. Ivan și L. Stan. Lucrarea a fost deja publicată în limba greacă (în traducerea P.C. Pr. O. Căciulă) sub titlul: Ἡ Οἰκονομία ἐν τῇ

Dar această problemă suscătu nu numai interesul cîrmuitorilor teologilor Bisericii Ortodoxe, ci și pe acela al altor Biserici, confesiuni sau denominării, întrucât se pare că ea constituie în realitate o problemă-cheie pentru relațiiile posibile între toate acestea, precum și pentru motivul că rezolvarea ei într-un mod corespunzător și accepabil pentru toată creștinătatea ar egala cu întinderea unei punți practicabile pentru înfăptuirea unirii Bisericilor.

De fapt, nu este exagerat să se spună că, în prezent, problema iconomiei constituie cea mai grea și în același timp cea mai delicată piatră de încercare pentru întreaga lucrare creștină animată de dorința de a găsi o cale mai sigură sau o posibilitate mai puțin himerică decât acelea pe care s-a contat până acum, pentru a se ajunge la o înțelegere și o înfrâțire între toți creștinii și care să reflecte măcar în parte lucrarea iconomiei divine pentru mântuirea neamului omenesc. Am zis măcar în parte, întrucât este evident că lucrarea iconomiei divine, deși se continuă prin Biserică, nu mai poate fi repetată în fazele consumate până acum și deci nici în amploarea ei cosmică.

Înainte de a intra în dezbaterea aspectelor și elementelor fundamentale ale problemei iconomiei și înainte de a face orice alte considerații în legătură cu acestea, socotim necesar ca, după relevarea strict teoretică a importanței actuale a acestei probleme, să precizăm în modul cel mai elementar termenii ei specifici.

Este, de asemenea, necesar ca, pentru evitarea ori căror confuzii, precum și pentru justificarea modului în

'Ορθοδόξω Έκκλησία. Ἡ Θέσνς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Ωυνόδου τῆς Ορθοδόξου Ρουμανικῆς Έκκλησίας, București, 1969, 89 p..

care abordăm problema, să precizăm că până în prezent Biserica nu s-a pronunțat decât ocasional și parțial asupra iconomiei, fără a se fi adoptat vreo hotărâre cu caracter obligatoriu pentru însăși lucrarea ei³.

Examinarea noțiunii de economie duce la constatarea că, în viața Bisericii, prin cuvântul „iconomie” se înțelege un lucru asemănător cu acela care se înțelege prin cuvântul „economie” în viața obștească sau în viața de stat.

Ambele cuvinte vin de la termenul grecesc „oikonomia” care înseamnă administrare, gospodărire sau folosire chibzuită a unui lucru oarecare sau a unor mijloace de care dispune cineva, pentru a săvârși prin ele o lucrare, sau, în fine, buna chivernisire a unor mijloace aflate la dispoziția cuiva spre a le folosi în interesul vieții omenești.

Tinând seama de acest înțeles originar al cuvântului „oikonomia”, în limbajul teologic sau bisericesc i s-a dat un nume puțin deosebit de cel folosit în limbajul comun sau în limbajul științelor sociale profane, tocmai pentru a se sublinia faptul că, deși este vorba de o acțiune în fond identică cu aceea a economiei în sensul ei comun, totuși ea se deosebește de aceasta atât prin mijloacele pe care le folosește, cât și prin scopul pe care îl urmărește.

Într-adevăr, prin economie, în sens curent sau profan, se înțelege administrarea, chivernisirea sau folosirea chibzuită a bunurilor materiale pentru satisfacerea nevoilor de întreținere a vieții omenești, pe când prin *iconomie*, în sens teologic sau bisericesc, se înțelege administrarea sau folosirea chibzuită ori buna chivernisire a mijloacelor specifice bisericești, nemateriale, în vederea satisfacerii unor trebuințe

³ *H Οἰκονομία τῇ Ὀρθοδόξῳ Εκκλησίᾳ...*, p. 19.

legate de lucrarea mântuitoare a Bisericii sau chiar pentru facilitarea ori asigurarea directă a mântuirii.

De aici se vede că deosebirea formală dintre cei doi termeni nu este determinată de caracterul sau de fondul lucrării pe care o exprimă, ci de specificul acestei lucrări, care se săvârșește în două domenii cu totul deosebite: în cel economic propriu-zis și în cel bisericesc.

De altfel, spre a înțelege și mai bine acest lucru, arătăm că între *economie* și *iconomie* este o deosebire de același fel ca între termenii: procedeu și procedură, adică o deosebire determinată numai de domeniile în care se săvârșește o lucrare al cărei mecanism sau mod de săvârșire este același.

Este, prin urmare, clar că în limbajul teologic și bisericesc prin cuvântul iconomie trebuie să se înțeleagă folosirea chibzuită sau chivernisirea de către Biserică a mijloacelor cu care ea este înzestrată sau de care dispune pentru a putea săvârși lucrarea mântuitoare la care este chemată sau a cărei misiune i s-a încredințat.

Iconomia divină și iconomia bisericească

Cuvântul iconomie se mai folosește și pentru a exprima în sens teologic însăși lucrarea de mântuire a neamului omenesc, pe care a săvârșit-o Dumnezeu prin opera Domnului nostru Iisus Hristos. Și acestei lucrări i se zice iconomie, folosindu-se felurite expresii ca: „iconomia divină”, „iconomia mântuitoare”, „iconomia pentru noi” etc.⁴.

⁴ Clement Alexandrinul, *Stromata* I, 17, P.G., VIII, 800-801; *Stromata* 7, 12, P.G., IX, 501; Sf. Atanasie al Alexandriei, *Epistola IV*, 14, P.G., XXVI, 656; Sf. Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfânt*, 16, 39, P.G., XXXII, 110; Sf. Chiril al Alexandriei, *Diferite scrieri*, P.G., LXXVI, 16, 17, 40, 148, 209, 212, 300 §.a.

Lăsând la o parte problema iconomiei divine, în înțelesul ei de lucrare mântuitoare săvârșită de Dumnezeu, menționăm doar că aceasta a fost îndelung dezbatută și lămurită de către Sfinții Părinți și a făcut obiectul unor hotărâri dogmatice ale Bisericii⁵, aşa încât ea nu mai necesită vreo stăruință deosebită pentru a o lămuri.

Ceea ce interesează în mod special în legătură cu ico-nomia de care ne ocupăm în studiul prezent este doar legătura dintre *iconomia bisericească* și *iconomia divină*.

Legătura aceasta constă în continuarea de către Biserică a lucrării mântuitoare săvârșite de către Domnul nostru Iisus Hristos. Cu alte cuvinte, întreaga lucrare mântuitoare a Bisericii reprezintă o parte a iconomiei divine, care se înfăptuiește sau se continuă în condiții determinate și prin folosirea de către Biserică a celor mijloace cu care ea a fost înzestrată de către Însuși Mântuitorul. Deci ico-nomia ca lucrare a Bisericii are înțelesul general de lucrare mântuitoare pe care o săvârșește Biserica.

O problemă delicată, care se pune inevitabil, este aceea de a ști care au fost mijloacele folosite în lucrarea iconomiei divine.

⁵ Clement Alexandrinul, *Stromata*, 2, 5, P.G., VIII, 952; Sf. Grigorie Teologul, *Cuvântarea XXXVIII*, 14, P.G., XXXVI, 329; Sf. Atanasie al Alexandriei, *Explicare la Psalm LXVII*. P.G., 40, 300, 301, 320, 341; P.G.. LXXVII, 417, 424, 425 §.a.; Sf. Maxim Mărturisitorul, *Despre teologia și iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu*, 18, 23, P.G., XC, 1133, 1136; Sf. Ioan Damnschin, *Despre dumnezeiasca Iconomie*, 1, 2, 5, 12, 17, 28, PG., XCIV, 981, 988, 1000, 1069, 1100; Fotie, *Amfilohia*, 1, 61, 14, P.G.; Cl; 48, 64-65 §.a.; Can. 1 al Sin. VI Ecum., *Acte și hotărâri ale Sinodului al VII-lea Ecumenic – Mansi*, 12, 1010, 1038 §.a.; *Ibidem*, 13, 129. A se vedea și Ștefan Saghin, *Das Incarnationsdogma*, Czernovitz, 1899, p. 9, 11, 28, 38, 43 §.a.; Idem, *Dogma soteriologică*, Cernăuți, 1963, p. 76-77, 95-96, 144, 166 §.a.